

Save Gaza

اللجنة الشعبية لمواجهة الحصار

تدعو أهـ العالم
غزة

لنا نتنفس
Let us
Breathe

اللجنة الشعبية لمواجهة الحصار

لا مزيد من الجوع
No More
Hunger

Kapak Konusu

Gazze Ablukası ve İsrail-Filistin
Sorununun Geleceği

Ortadoğu Analiz

Temmuz-Ađustos'10 Cilt 2 - Sayı 19-20

İsrail'in Filistinlilerin tüm umutlarını yok etmesi çözümsüzlüğü besliyor.
(Resimde, Gazzeli çocuklar Mavi Marmara'yı temsil eden gemiler yaparken görülüyor.)

Kapak Konusu

Yrd. Doç. Dr. Sabri ÇİFTÇİ
Cumhuriyet Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
ciftci.sabri@gmail.com

GAZZE ABLUKASI VE İSRAİL-FİLİSTİN SORUNUNUN GELECEĞİ

Gaza Blockade and the Future of Israel-Palestine Conflict

Abstract

Following Israel's disproportional attack on the aid flotilla, the Gaza blockade came under intense scrutiny perhaps largely due to Turkey's reactions and her efforts in the international arena. While Israel announced the easing of blockade, it refused the formation of a neutral international commission to investigate the flotilla attack and the death of nine Turkish citizens. Amid these developments, much has been missed about the reasons and outcomes of Gaza blockade. In this essay, I examine the causes and consequences of the blockade. Starting with the history of Gaza, I discuss the humanitarian as well as the political and economic consequences of this event. I argue that a two-state solution is not feasible unless Hamas and Gaza are incorporated into the de facto state-building efforts in West Bank. I also provide some insights about the foreign policies of US, Israel, Turkey, and Iran with respect to the Middle East and Israeli-Palestinian conflict. The main conclusion is that Israel's blockade of Gaza prevented any progress towards a peaceful solution in the region. Meanwhile pressure is building up on Israel partly due to Turkey's emerging leadership and the overlap between American and Turkish foreign policy interests in the Middle East.

İsrail'in yardım gemilerine yapmış olduğu saldırının ardından oluşan uluslararası tepkileri azaltmak için benimsediği "güvenlik ablukası" fikrinin savunulabilir hiçbir meşru gerekçesi yoktur. Bu yeni politika dünya kamuoyunu aldatmaya yönelik bir makyajdır.

Giriş

İsrail'in, Gazze'ye insani yardım götüren konvoya yapılan saldırıyı araştıran sözde tarafsız askeri komisyonu raporunu açıkladı.¹ Rapor da haber alma açısından bazı eksiklikler olduğuna ve Deniz Kuvvetleri haberalma teşkilatı ile harekâtı gerçekleştiren komandolar arasında bir iletişim kopukluğu bulunduğu dikkat çekilse de, beklendiği gibi yapılan saldırıyı meşrulaştıran bilgilere yer verildi. Sekiz subayın katılımıyla oluşturulan Askeri Komisyon, raporda, söz konusu olaylara yol açan Gazze ablukasının hukuki olup olmadığı ve beklenen amaçlara ulaşip ulaşmadığı gibi konulara ise hiç değinmedi. İsrail'in oluşturduğu diğer komisyonlardan da farklı bir karar çıkması beklenemez. Bu durum, İsrail'in Gazze politikasında takındığı ihmalcı ve dar görüşlü tutumun bir yansıması aslında. İsrail 2008 yılının sonunda başlayan ve 2009 yılında şiddetlenerek devam eden Gazze saldırısının ardından yayımlanan Goldstone Raporu ile uluslararası kamuoyunda oldukça zor duruma düşmüştü. Bu yüzden de, yeni bir uluslararası komisyonun benzer bir rapor oluşturması riskini engellemeye çalışıyor. Fakat İsrail'in yardım konvoyuna düzenlemiş olduğu saldırının ve Gazze'de gelişen noktanın ardından uluslararası kamuoyunun İsrail'i aklayan bu cevaplarla yetinmesi pek mümkün görünmüyor.² Dünya kamuoyu artık Gazze'ye uygulanan ablukanın yol açtığı insanlık dramının ve İsrail'in haksız uygulamalarının bir son bulmasını istiyor. Yardım gemilerine yapılan saldırının ardından ortaya konan tepkiler karşısında İsrail ablukayı gevşetme kararı aldı. Peki bundan sonra ne olacak? İsrail, Gazze politikasını sürdürecektir mi? Bu politikanın uzun vadede ortaya çıkaracağı sorunlar neler olabilir? Bu soruların cevabını verebilmek için önce Gazze

ablukasının tarihsel arka planına bakmak gerekiyor.

Birinci Arap-İsrail Savaşı'ndan Günümüze Gazze

Gazze şeridinin bugünkü sınırları 1948'deki 1. Arap-İsrail Savaşı'nın ardından imzalanan İsrail-Mısır ateşkes antlaşmasıyla belirlendi. Bu savaşın ardından topraklarından çıkarılan Filistinlilerin önemli bir bölümü göçmen olarak Gazze'ye yerleşti. Bugün Gazze nüfusunun önemli bir kesimini bu göçmenlerin çocukları oluşturmaktadır. 1967 savaşında Mısır kontrolünde iken İsrail işgaline uğrayan Gazze, 1993 Oslo Barış Görüşmelerinin ardından Filistin nüfusunun yoğun olduğu bölgelerin Filistin otoritesinin kontrolüne verilmesi ile birlikte yeni bir statüye kavuştu. Fakat bu statü altında Gazze hava sahası ile bazı sınırların ve su kaynaklarının kontrolü İsrail'de kaldı. Bu durum, İsrail'in Gazze'den tek taraflı bir kararla çekildiği 2005 yılına kadar devam etti. Bu tarihe kadar Filistin otoritesinin kötü yönetimi ve bilhassa yaşanan yolsuzluklar sonucu Gazze ekonomisi geriledi.³

Hamas'ın 2006 parlamento seçimlerinde parlamento çoğunluğunu kazanması Gazze şeridinin geleceğini yeni bir mecraya kaydırıldı. ABD ve AB ülkelerinin seçim sonuçlarını tanımasının ardından El-Fetih ve Hamas arasında yaşanan kanlı çatışmalar, Şeridin kontrolünün tamamen Hamas'a geçmesi ile sonuçlandı. İsrail işte tam da bugünlerde (2007) başlayan ablukanın temel amaçlarından birisinin Hamas'ı zayıflatmak olduğunu ileri sürdü. İsrail yönetimi ablukanın diğer sebeplerini bölgeden İsrail'e yapılan roket saldırılarının engellenmesi, Ha-

Kapak Konusu

İsrail Gazze üzerindeki ablukayı gerçek anlamda gevşetmiş değil. Gazzeliler ihtiyaçlarını halen tüneller aracılığıyla Mısır'dan karşılamaya çalışıyor.

mas militanlarının eylemlerinin sonlandırılması ve Gazze yönetiminin İsrail askeri Gilat Shalit'i serbest bırakmaya zorlanması olarak açıkladı. Bu ablukanın sonuçlarından sadece İsrail'i sorumlu tutmak doğru olmaz. Ablukaya katılan ve Gazze'nin dünya ile tek irtibatı olan Refah sınır kapısını kapatan Mısır da bu insanlık ayıbının ortaklarından birisi oldu. 2008 yılının sonlarında başlayan ve 2009 yılında şiddetini artıran İsrail saldırıları, Gazze'de 1000'in üzerinde sivilin ölümüne yol açarken, abluka ile zaten çökme noktasına gelen Gazze ekonomisini ayakta tutabilecek altyapıyı da yerle bir etti. Mısır'ın da baştan beri ablukaya uyması ve tüneller konusunda İsrail ile

uyumlu bir işbirliği içinde olması durumu daha vahim hale getirdi.

Yardım konvoyuna yapılan saldırının ardından Türkiye'nin de baskısıyla uluslararası kamuoyu nezdinde zor duruma düşen İsrail, ablukayı kısmen gevşetme kararı aldı. Bu gevşetme kararının uluslararası aktörlerce şüphe ile karşılandığını (özellikle Türkiye tarafından) ve çok fazla kabul görmediğini belirtmek gerekiyor. Özellikle sivil toplumdaki tepkiler, sosyal medyada yayılan tartışmalar ve yardım konvoyuna yapılan saldırının ardından Türkiye'nin girişimleriyle uluslararası örgütler düzeyinde ablukanın tartış-

Kapak Konusu

Yeni ABD yönetiminin bir politika değişikliğine gideceğini hesaplayan İsrail, ablukayı ve 2008’de başlattığı operasyonu bir koz olarak kullanmak ve pazarlıkta elini güçlendirmek amacıyla şu an içinde bulunduğumuz durumu yaratmış olabilir.

maya açılması gibi gelişmeler İsrail’in Gazze kuşatmasını hafifletmesi sonucunu doğurdu. ⁴ Peki, Gazze ablukasını ve bu ablukanın gevşetilmesi ne anlama geliyor.

Gazze Ablukasının Sosyal, Ekonomik ve Siyasal Sonuçları

Dünya kamuoyu Gazze ablukasının “insanlık dramı” boyutuna yoğunlaşmış olsa da, bu politikanın daha geniş kapsamlı sonuçları olduğunu kabul etmek gerekiyor. Abluka tanımlanırken “topyekûn cezalandırma” ve “Ortaçağ kuşatması” gibi kavramlar da kullanılıyor.⁵ Ablukanın insanlık dramı boyutu öne çıkarılırken, İsrail’in güvenlik sendromundan beslenen sosyal, ekonomik ve siyasal sonuçlar fazla tartışılmıyor.⁶ İsrail yönetimi ablukayı gevşeten kararında temel ilkesinin “siviller için sivil mallar”⁷ olduğunu açıkladı; fakat aynı zamanda “güvenlik amaçlı ablukanın” bütün hızıyla devam edeceğini belirtti. Bu aslında İsrail’in yeni politikasının bir göz boyamadan ibaret olduğunu işareti; çünkü abluka devam ederken zaten Filistin halkının ihtiyaç duyduğu temel gıda maddelerinin bir kısmı karşılanabiliyordu. Gevşetileceği söylenen yeni ablukaya göre, yıkılan evleri, okulları ve hastaneleri yeniden inşa edebilmek için gerekli olan inşaat malzemelerinin girişi halen yasak. Gazze şeridinde fabrikalar kurulmadıkça ve bölge ithalat ve ihracatın serbestçe yapıldığı sınır kapılarını açmadıkça ekonominin yeniden inşası mümkün görünmüyor.

Hamas’ın kontrolü ele geçirdiği 2007 yılından beri Gazzeliler, 2005 rakamlarına göre gerçekleşen toplam ithalatın dörtte birinden azına tekabül eden bir oranda mal girdisi ile yetiniyor.⁸ Ablukanın başlamasının ardından yalnız mal girişinde değil, izin verilen malların türünde de önemli sınırlamalar öngörülmekteydi. İsrail sadece temel insani ihtiyaçları karşılayacak

malların girişine izin vereceğini, “çift amaçlı kullanım”a elverişli olduğu ileri sürülen çelik boru ve suni gübre gibi malzemeyi sakıncalı bulunduğunu açıklamıştı. Neyin sakıncalı olup olmadığını belirlemek ise tamamen İsrail’in subjektif yorumuna bırakılmış ve izin verilen malların listesi sürekli değiştirilmişti. Birleşmiş Milletler Filistinli Göçmenlere Yardım Ajansı (UNRWA), girişine izin verilmeyen mallar arasında ampül, mum, kibrit, kitaplar, cd ve dvd, boya kalemleri, ayakkabı, yatak, çay, kahve, çikolata, fındık ve şampuan gibi temel ihtiyaç mallarını saymıştır. Ayrıca araba, buzdolabı, bilgisayar, çimento ve kereste gibi mallar ise kesin olarak yasaklanmıştır. Bunun yanısıra UNRWA’nın yardım malzemesi dağıtımına müdahale edilmiş, sınırlar güvenlik gerekçesiyle sık sık kapatılmış ve tüneller bombalanmıştır. Ablukanın etkilediği diğer sektörler ise enerji (yakıt, elektrik vb.), altyapı ve içme suyu, tarım, inşaat ve tıbbi bakım olarak sıralanabilir. Bu sınırlamalar altında informel bir ekonomik yapı oluşturulması sonucu fırsatçıların zenginleştiğini de belirtmek gerekiyor.⁹

Ablukanın sonuçları değerlendirildiğinde durum vehameti daha iyi anlaşılabilir. Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım örgütüne göre Gazzelilerin yüzde 61’i gıda güvenliğinden yoksun bulunmaktadır. Yine Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu bir ankete göre Gazze hane halklarının en az yarısının yiyecek alabilmek için bütün varlıklarını sattıkları belirtilmekte, Gazzelilerin dörtte üçü daha önce aldıkları yiyecek oranının çok altında bir miktarda gıda alabilmekte, pek çoğu borçlanmakta, bunun sonucu olarak yeterince sebze, meyve ve et tüketememektedirler. Enerji ihtiyacı ise gerekli olan miktarın çok aşağısında kalmaktadır. Dünya sağlık örgütüne (WHO) göre yeteri kadar temiz içme suyu bulunamamakta, atık su sistemlerinin diğer altyapılar gibi bombalanması sonucu Gazzeliler sağlıklı bir ortamda yaşamak zorunda bırakılmak-

Kapak Konusu

Obama'nın İsrail'i doğrudan desteklemeyen her sözü, İsrail'deki aşırı sağcılar ve ABD'deki İsrail lobisi nezdinde tepkiyle karşılanıyor.

tadır. Ayrıca, abluka ekonomik yapıyı tamamen altüst etmiş, işsizlik oranı yüzde 50'ye yaklaşmış, var olan altyapı ağları Gazze Savaşı sırasında tamamen çökertilmiş ve tarımsal üretim durma noktasına gelmiştir. Abluka sonucunda inşaat sektörü ise tamamen durmuş, Gazzeliler evsiz, okulsuz ve hastahanesiz kalmıştır.¹⁰

Bütün bunlar göz önüne alındığında abluka sonucunda sadece ekonomik yapının değil aynı zamanda bunun bir uzantısı olarak sosyal faaliyetlerin, eğitimin ve sağlık hizmetlerinin durma noktasına geldiği ve asgari bir hayat kalitesinin çok altında kaldığı açık bir şekilde görülmektedir. Yaşam kalitesi dikkate alındığında sadece

temel fiziki ihtiyaçların değil aynı zamanda kitap okuma, sanatsal etkinlikler, çocukların ihtiyaç duyduğu oyunlar gibi zihinsel ve ruhsal gelişime katkıda bulunan ihtiyaçların da karşılanmadığı görülmektedir. Böylesine bir ortamda yetişen gençler şiddete daha çok meylenmektedirler. Son zamanlarda uluslararası bir platform tarafından yürütülen bilimsel bir araştırma, bir yakınları İsrail Savunma Güçleri tarafından öldürülen gençlerin yaşanan travmadan dolayı terörü destekleme eğilimlerinin daha fazla olduğunu göstermiştir. Yine aynı çalışmada, adaletsizliğe maruz kalma duygusu ile şiddeti destekleme arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.¹¹ Bilimsel çalışmaların ortaya koyduğu olgu oldukça basit-

Kapak Konusu

İç politika dinamiklerinden dolayı İsrail'e doğrudan "hayır" diyemeyen Obama yönetimi, aslında, Türkiye'nin bölgede oynadığı aktif rolden memnun. Türkiye'nin Filistin sorunu ekseninde İran'ı dengeleyebilecek bir ülke haline gelmesi bölgedeki ABD politikalarına aykırı bir gelişme değil.

tir: Teröre ve şiddete verilen desteğin kökeninde İsrail'in iddia ettiği gibi Hamas ve ideolojisi değil, İsrail'in saldırgan politikaları ve ablukanın yol açtığı adaletsiz durum bulunmaktadır. Bu durumda İsrail, ABD ve bazı Avrupa ülkelerinin ablukayı tamamen kaldırmak yerine bunu gevşetmekten ve "sivil abluka" yerine güvenlik "ablukasına" geçişten bahsetmeleri manidardır. Kaldı ki, gevşetileceği söylenen ablukanın niteliğinin ne olacağı yine İsrail'in inisiyatifine bırakılmıştır.

Filistinli sağlık uzmanlarının gerçekleştirmiş olduğu başka bir çalışmaya göre Gazze ablukasının Filistin halkının sağlığını etkileyecek uzun vadeli sonuçları olabileceği ve çocukların hayatları boyunca beslenme yetersizliğinden kaynaklanan sorunlarla boğuşabileceği söylenmektedir. Kadınlar arasında yüksek stress oranının yeni doğan bebeklerin sağlığını etkilediği ve her dört çocuktan birinin sağlıklı beslenme standardının çok altında kaldığı belirlenmiştir.¹² Görüldüğü gibi ablukanın çok yönlü olumsuz sonuçları bulunmaktadır.

Gazze ablukasının İsrail'in istediği sonuçları vermediği de aşikârdır. Tekrar hatırlatacak olursak, İsrail abluka ile Hamas'ı zayıflatmayı ve esir İsrail askeri Shalit'i geri almayı hedeflediğini açıklamıştır. Gelinen noktada herhangi bir sonuca ulaşıldığını söylemek de güçtür. Hamas, 2007 yılında El-Fetih ile yaşanan çatışmaların ardından Gazze şeridinin tek hâkimi haline gelmiştir. Üstelik Gazze kuşatmasının Hamas'ı zayıflattığını veya popülaritesini azalttığını söylemek zordur. Bütün bunlar göz önüne alındığında, İsrail'in yardım gemilerine yapmış olduğu saldırının ardından oluşan uluslararası tepkileri azaltmak için benimsediği "güvenlik ablukasını" fikrinin savunulabilir hiçbir meşru gerekçesinin kalma-

dığı görülmekte, bu yeni politikanın dünya kamuoyunu aldatmaya yönelik bir manevra veya yüzeysel bir makyaj olduğu ortaya çıkmaktadır. İsrail ve Batı dünyası yardım konvoyuna yapılan saldırıların ardından uluslararası kamuoyunu bu kadar kolay yanıltamayacaklarını anlamış olmalıydılar.

Gazze Ablukasının Sonuçları ve Filistin'in Geleceği

Binlerce yıl öncesine dayanan antik Philistia devleti gibi dar bir kıyı şeridinde sıkışmış olan Gazze'nin durumunun hem İsrail-Filistin çatışmasının ve hem de Ortadoğu barış sürecinin kaderini belirleyeceğini söylemek yanlış olmaz. Zira Gazze halkının kabul edeceği bir düzenleme olmaksızın bölgeye barış gelebileceğini ve iki devletli çözümler dâhil herhangi bir sonuca ulaşılabileceğini söylemek zor görünüyor. Bunun sebeplerini daha iyi anlayabilmek için Filistin'de de facto bir devlet oluşturma çabalarını ve Barack Obama yönetimi ile değişen Amerikan politikalarını gözden geçirmemiz gerekiyor.

Obama'nın başkan seçilmesi ile birlikte ABD ve İsrail arasında dış politika tercihleri anlamında tektonik bir ayrım oluştuğunu söylemek mümkün.¹³ Aslında bu ayrımın ilk işaretlerini 2007 yılında fark eden İsrail yönetiminin Gazze ablukasını Amerikan başkanlık seçimlerinden önce başlatması bir erken tedbir olarak değerlendirilebilir. Söz konusu tektonik ayrımın iki yönlü olduğu söylenebilir. Irak ve Afganistan işgalinin ardından İslam dünyasında anti-Amerikancı algıların artması ve ABD'nin bölge politikalarının tehlikeyi girmesi bu ayrımın ilk yönünü oluşturuyor. Ayrımın ikinci boyutunu ise bu anti-Amerikancı algıların İsrail-Filistin sorunu ile ilişkilendirilmesi oluşturuyor. Bir başka deyişle

Kapak Konusu

anti-Amerikancı duyguların temelinde ABD'nin İsrail'e verdiği koşulsuz destek ve bunun Müslüman ülkelerde yarattığı hoşnutsuzluk yatıyor. Bütün bu faktörler bir araya geldiğinde ABD'nin Irak'taki başarısızlığından İran'ın bölgesel bir hegemonya kurma isteğine uzanan bir dizi gelişme Amerika'nın Ortadoğu politikalarını tehlikeye sokuyor. Burada dikkati çeken husus İsrail ve Filistin çatışmasının merkezi bir konumda olması. ABD yönetiminin bu konuda bir politika değişikliğine gideceğini hesaplayan İsrail, ablukayı ve 2008'de başlattığı operasyonu bir koz olarak kullanmak ve pazarlıkta elini güçlendirmek amacıyla şu an içinde bulunduğumuz durumu yaratmış olabilir.

Yukarıda bahsedilen hususları biraz daha açmak gerekirse ortaya şöyle bir tablo çıkacaktır. Obama yönetimi iktidara geldikten sonra Ortadoğu barış sürecini hızlandırdı. ABD'nin bölgeye gönderdiği Mitchell'in diplomasi turlarının ardından 2009 yılında hem Obama'nın hem de ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un bölgeyi ziyaret etmeleri bu yeni politikanın ilk işaretleri olarak göze çarptı. Amerikan yönetimi bir yandan İsrail'e baskı uygularken bir yandan da El-Fetih liderliğinde ve Fayyad hükümetinin uygulayacağı politikalarla Batı Şeria'da de facto bir Filistin devleti oluşturma çabasına girdi. Bu proje aslında iki devletli çözüme ulaşmak için önemli bir adım teşkil ediyor. Fakat izlenen yeni stratejinin yumuşak karnı sayılabilecek bir yönü var. ABD'nin 11 Eylül saldırılarının ardından oluşturduğu güvenlik politikasının temel eksenini oluşturan terörizmin (bir başka deyişle İslamcı terörün) engellenmesi vurgusu. Gazze şeridinde El-Fetih'i dengelemek amacıyla uzun süre İsrail tarafından desteklenen Hamas, siyasal sahnede yükselişe geçmeye başladıktan sonra İsrail yönetiminin önce radikal ardından da terörist bir örgüt olarak lanse edilmeye başlandı. Bu yeni propagandanın ortaya çıkışında Hamas'ın Hizbullah ve İran ile yakınlaşması, örgütün İsrail'in bölgedeki varlığını reddetmesi ve El-Fetih'in yerini alabilecek bir alternatif olarak belirmesi etkili oldu. Amerika Birleşik Devletlerinin güvenlik politikasının temel eksenine oturan terörizmle mücadele stratejisi, Hamas'ı terörist bir örgüt olarak tanıtan İsrail propagandasıyla ortak bir zeminde buluşunca bir Ortaçağ kuşatmasını

andıran Gazze ablukası uzun vadeli bir strateji olarak uygulanmaya başlandı.

Amerikan yönetiminin temel paradoksu Ortadoğu'da barışı sağlayabilecek iki devletli bir çözüm alternatifi ile kendi güvenlik sendromundan dolayı bu alternatifi altını oyabilecek bir tarzda, Hamas'ı ve dolayısıyla Gazze'yi bu sürecin dışında bırakma zorunluluğu arasında sıkışmış olmasından ileri geliyor. Amerikan yönetimi Batı Şeria'da de facto Filistin devleti oluşturma çabasının Gazze halkı ve Hamas bu sürece dâhil edilmeden gerçekçi bir noktaya varmayacağını farkında. Aslında Amerika'nın paradoksu olarak ortaya çıkan durum, İsrail'in sorunu çözümsüzlüğe iten ve iki devletli çözüm önerileri de dâhil bütün alternatifleri imkansız kılan politikalarının bir sonucu. Gazze ablukasının İsrail'in uluslararası stratejisi ve buna bağlı olarak iç politikası açısından önemi de buradan kaynaklanıyor. İsrail'in mevcut hükümeti görev başında olduğu müddetçe Gazze ablukasının süreceği beklentisine girmek yanlış olmaz. ABD'de bu yıl içerisinde Kongre seçimleri olması, İsrail'in ABD'deki Yahudi lobisi kozunu kullanacağını gösteriyor. Obama ve Netanyahu arasında Temmuz ayı başlarında yaşanan görüşmenin olumlu havası seçimde Demokrat Parti'nin başarısına ihtiyacı olan Obama'nın tavrını yumuşatmasından ve Yahudi lobisinin karşı propagandasından çekinmesinden ileri geliyor. İsrail ve ABD'deki siyasal konjonktür dikkate alındığında Gazze ablukasında ciddi bir değişiklik olmasını beklemek güç görünüyor. Bu da barış görüşmelerinde bir sonuç varılmasını kısa vadede neredeyse imkânsız hale getiriyor.

Türkiye, İran ve Gazze'nin Geleceği

Uluslararası konjonktür dikkate alındığında durumun biraz daha karmaşık olduğu görülüyor. İnsani yardım kaygularının yanısıra, Türkiye'nin bölgenin en önemli ekonomik gücü haline gelmesi de Gazze ablukasına sessiz kalmasını engelliyor. Türkiye'nin İsrail ile pek çok ekonomik ve askeri antlaşması bulunuyor. İlişkilerini bütününü koparması mümkün değil; fakat Türkiye bölgedeki ağırlığını kullanarak Filistin sorununun çözümünde etkin bir rol oynamak istiyor. Türkiye baştan beri İsrail'in orantısız güç kullan-

Kapak Konusu

masına ve uzlaşmaz bir tavır sergilemesine karşı olduğunu ortaya koymuştu. Son Gazze saldırısı ve ablukanın insani dram boyutu, Ortadoğu ülkeleriyle siyasi ve ekonomik ilişkilerini düzelden Türkiye açısından Gazze kuşatmasını kabul edilemez kılıyor. Diğer bir deyişle, Arap ülkeleri ile vizeleri kaldıran ve Ortadoğu genelinde eş görülmemiş bir ekonomik yatırım hamlesi başlatan Türkiye, bölgenin sorunlarını yakından takip ettiğini, bunları çözmek için ağırlığını ortaya koyabildiğini ve kendisi ile bu denli yakınlaşan Ortadoğu ülkelerine ve halklarına onlar açısından önem taşıyan bir sorunda öncü rol oynayabileceğini göstermek zorunda. Ortadoğu'da sempati ve destek kazanmanın ön şartlarından biri İsrail-Filistin sorununda taraf olmak. Daha önce Nasır önderliğinde Mısır'ın oynadığı rolün bir benzerini Türkiye oynayabilecek durumda. Fakat bu tarihsel örnekten farklı olarak Türkiye ekonomik ve siyasal açıdan çok daha iyi bir noktada duruyor ve izleyeceği politikaların gerçek sonuçlar doğurma ihtimali de çok yüksek.

Bölgedeki dengeleri daha iyi anlamak için İran'ı da dikkate almak gerekiyor. Nükleer silah üretiminde önemli adımlar atan İran, İsrail-Filistin sorununda çok aktif ve İsrail'i doğrudan karşısına alan bir politika izlemekte. ABD ve İsrail ile olan ilişkilerinde şahinci politikalar izleyen İran, bunu başarılı bir şekilde Filistin sorununa da eklemeyerek Ortadoğu halklarının sempatisini

kazanan bir ülke olmayı başardı. Bir yandan Irak bir yandan da Suudi Arabistan dâhil olmak üzere bazı Arap ülkelerinde, halkın Ahmedinejat'ın politikalarını benimsediği biliniyor. Gazze Şeridi'ne ve özellikle Hamas'a verilen İran desteği, bu ülkeyi Ortadoğu'da liderliğe oynayabilecek bir ülke haline getiriyor. ABD, İran'ın artan popüleritesinden oldukça rahatsız. İç politika dinamiklerinden dolayı İsrail'e doğrudan "hayır" diyemeyen Obama yönetimi, aslında, Türkiye'nin bölgede oynadığı aktif rolden memnun. Özellikle Hamas'a verilen destek ve Türkiye'nin Filistin sorunu ekseninde İran'ı dengeleyebilecek bir ülke haline gelmesi bölgedeki ABD politikalarına aykırı bir gelişme olarak karşımıza çıkmıyor. Batı Şeria'da de facto devlet kurarken güvenlik sendromundan dolayı Hamas'ı terörist örgüt ilan eden ve ablukayı engelleyemeyen ABD, İsrail üzerinde oluşturulan baskı ile sorunun çözümüne katkıda bulunan ve bölgede İran'ı dengeleyebilecek tek güç olarak beliren Türkiye ile dış politika hedefleri anlamında çok ciddi sayılabilecek bir ayrışma yaşamıyor aslında.

Bütün bu unsurlar bir araya geldiğinde Gazze ablukasının bir süre daha devam edeceğini ama bunun giderek zayıf bir ablukaya dönüşeceği sonucuna varmak yanlış olmaz. Fakat, sonuçları ne olursa olsun kısa vadede ablukanın ve İsrail'in politikalarının bölgede barış çabalarını geçersiz kıldığını söylemek mümkün. **■**

- 1 Ethan Bronner, "Israeli Military Finds Flotilla Killings Justified", *The New York Times*, 13 Temmuz 2010, http://www.nytimes.com/2010/07/13/world/middleeast/13flotilla.html?_r=2&ref=mid...
- 2 *The National*, 13 Temmuz 2010, <http://www.thenational.ae/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100713/OPINION/707129908/...>
- 3 Alan Dowty, 2008. *İsrail/Palestine*, Polity Press: Malden, USA
- 4 *Hürriyet Daily News*, "Turkey Says Israel's Easing of Gaza Blockade Insufficient", 23 Haziran 2010, www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=turkey-says-israels-easing-of-gaza-blockade-insufficient-2010-06-23
- 5 *BBC News Guide*, "Gaza under Blockade", 6 Temmuz 2010, http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/7545636.stm
- 6 Jonathan Cook, "Blockade 'Eased' as Gaza Starves more Slowly", 25 Haziran 2010, http://palestinechronicle.com/view_article_details.php?id=16085; "Let Them Eat Coriander", 25-27 Haziran 2010, <http://www.counter-punch.org/cook06252010.html>
- 7 Jonathan Cook, "Blockade 'Eased' as Gaza Starves more Slowly"
- 8 *BBC News Guide*, "Gaza under Blockade", 6 Temmuz 2010, http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/7545636.stm
- 9 Jon Donnison, "Gaza's smuggling-tunnel millionaire", 10 Temmuz 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/8805418.stm
- 10 *BBC News Guide*, "Gaza under Blockade", 6 Temmuz 2010, http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/7545636.stm
- 11 Judy Siegel, "Study: Trauma Influences Gazan Terror", *The Jerusalem Post*, 9 Temmuz 2010, <http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=180915>
- 12 Kate Kelland, "Gaza siege damages Palestinians' Health-Study", *Reuters*, 2 Temmuz 2010, <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LDE661084.htm> Reuters
- 13 Hussein Ibish, "What's Lurking Beneath the Smiles at the Obama-Netanyahu Lovefest?", *Ibishblog* (Opinion), 9 Temmuz 2010, http://www.ibishblog.com/blog/hibish/2010/07/08/whats_lurking_beneath_smiles_oba...

DİPNOTLAR